

Parvis opstaldning gavner kalvene

SIDE 2

Sådan håndterer du langhårede græsmarker

SIDE 2

Tre trin til at undgå metal i netmaven

SIDE 4

74 pct. af foderet til Lars Nissens køer består af grovfoder. For at han kan få så præcis en fremstillingspris som muligt, deles alle omkostninger ud på hhv. græs eller majs. Foto: SEGES.

HVAD KOSTER DIN GRÆSENSILAGE

HAR DU TJEK PÅ DIN GROVFODERØKONOMI?

- Måler du dine udbytter?
- Lægger du udbytterne ind i lageret i DMS?
- Bruger du lagerstyring i DMS i den daglige fodring og fodringsplanlægning?
- Får du en driftsgrensanalyse?
- Er din driftsgrensanalyse opdelt på græs og majs?
- Bruger du Business Check til at sammenligne din grovfoderøkonomi med andres?
- Bruger du den udvidede fraktalanalyse til at følge din egen udvikling på bedriften?

Min grovfoderøkonomi betyder mere end ydelsen

For mælkeproducent Lars Nissen er en lav fremstillingspris på godt grovfoder vigtigere for besætningens bundlinje end en høj ydelse hos køerne.

Lars Nissens 1.160 malkekøer har en pæn ydelse på knap 10.500 kg EKM. Men det er ikke høj ydelse, som har Lars Nissens største fokus, når det handler om bedriftens samlede økonomi. Det har derimod hans fremstillingspris på grovfoder. Man fornemmer næsten, at en god fremstillingspris på grovfoder er hans passion.

"Jeg prioriterer helt klart at have godt og billigt foder frem for en høj ydelse. Det gør jeg, fordi det giver os den bedste økonomi totalt set," fortæller han.

Al bedriftens grovfoder er hjemmedyrket, og 74 pct. af køernes foder består af grovfoder. Foderudnyttelsen ligger omkring 95 pct. I alt dyrkes 727 ha grovfoder – heraf 428 ha majs og 299 ha græs. Alt klares med maskinstation, men Lars Nissen står selv for at tage stilling til, hvornår der skal gøres hvad.

"Det er et meget bevidst valg, at vi har så stor en grovfoderandel, fordi vi er gode til at lave grovfoderet billigt," forklarer han.

Ligger lunt i Top 10

Lars Nissen ligger da også lunt i toppen af de 10 pct., som har den laveste fremstillingspris. I 2019 lå den for majs på 91 øre/FE og for græs på 113 øre pr. FE.

"For mig at se er det utrolig vigtigt at gå op i sin fremstillingspris

på grovfoder, fordi den er så stor en del af bedriftens samlede økonomi," mener Lars Nissen.

Cirka en tredjedel af hans samlede DB kommer fra marken. Hans DB for marken lå i 2019 på 9.260 kr./ha.

Rettidighed er afgørende

En væsentlig del af forklaringen på Lars Nissens lave fremstillingspris tilskriver han selv, at han er meget opmærksom på at få tingene gjort på det rigtige tidspunkt. Han søger desuden for at have især græsmarkerne liggende så samlet som muligt med samtidig fokus på, at der er vandingskapacitet til dem. Et andet fokuspunkt er, at han så vidt muligt undgår små kilemarker.

"Hellere køre to km længere efter ordentlige marker end bruge en masse tid på små 'dumme' marker," er hans holdning. Han har dog stadig en del små marker – men som han siger, er det jo det muliges kunst med at få jord nok, og udnytte det man har.

Driftsgrensanalysen opdelt på græs og majs

For at få så præcis en fremstillingspris som muligt, er Lars Nissen meget omhyggelig med bogføringen, og alle omkostninger fordeles ud på græs eller majs.

"Hver eneste regning får et 1- eller 2-tal for hhv. majs og græs –

det er et meget enkelt men effektivt system," forklarer han.

Det betyder, at grovfoderproduktionen også i driftsgrensanalysen er fordelt på græs og majs, så den bliver så præcis og specifik som mulig.

"For mig at se er det utrolig vigtigt at gå op i sin fremstillingspris på grovfoder, fordi den er så stor en del af bedriftens samlede økonomi."

Lars Nissen

"Med driftsgrensanalysen og en udvidet fraktalanalyse kan jeg se, hvor jeg kan forbedre mig, og hvor jeg kan gøre det billigere. Jeg kan både sammenligne mig med andre og følge udviklingen i mine egne tal år for år. På den måde prøver jeg hele tiden at blive bedre og holde min fremstillingspris nede," fortæller Lars Nissen.

På tilsvarende vis udregnes fremstillingsprisen også på mælken, som hos Lars Nissen i 2019 lå på 2,22 kr. pr. kg EKM – beregnet ud fra interne standardpriser på foderet. Beregnet på Lars' egen fremstillingspris på foder, bliver hans fremstillingspris på mælk 2,14 kr./kg EKM.

Parvis opstaldning gavner kalvene

For de fleste kræver det små ændringer af kalvebokse at leve op til hjertemærkningsordningen. Den gode nyhed er, at der er klare fordele ved parvis opstaldning.

For at leve op til Fødevareministeriets officielle dyrevelfærdsmærke, hjertemærket, skal kalvene være opstaldet to og to, fra de er syv dage gamle. Det gælder også for de kalve mælkeproducenten leverer til en slagtekalveproducent, der er med i mærkningsordningen.

Det er et krav, der for de fleste kræver nogle små justeringer af kalveboksene.

Kravet gælder dog først fra 31/12-2020.

Kalve sammen vokser mere

Kravet om parvis opstaldning af kalve er indført for at tilgodese kalvenes adfærdsmæssige behov. Det ligger nemlig i kalvenes natur, at de gerne vil være sammen med andre kalve.

Når man professionelt taler om dyrevelfærd, taler man om hensyn til 3 behov: Dyrenes fysiologiske behov, deres sundhedsmæssige behov og det adfærdsmæssige behov.

Og heldigvis er der fordele i at tilgodese kalvenes adfærdsmæssige behov og opstalde dem to og to. Undersøgelser viser nemlig, at kalve, der går sammen to og to, vokser op mod 130 g pr dag mere og æder ca. et kg kalvestarter mere pr. dag end kalve opstaldet enkeltvis. Desuden har kalve, der går to og to sammen, mindre nedgang i vægt ved fravæning, og de kan bedre omstille sig til

nye omgivelser og nye artsfæller. Kalve, der går sammen med andre kalve, får altså også opfyldt deres fysiologiske og sociale behov i langt højere grad end enkeltvis opstaldede.

Nye muligheder for smittebeskyttelse

Men hvad så med smittebeskyttelsen? Kalve, der går sammen to og to, kan selvfølgelig smitte hinanden. Men samtidig bliver det muligt at lave effektive smittebarrierer til nabopar, da kravet om at kunne se og røre andre kalve er opfyldt ved parvis opstaldning. Det er dermed muligt at lave et mellemrum mellem parrene og dermed forhindre at fx diarré breder sig ned langs kalverækken.

Undgå at de sutter på hinanden

Der kan gøres en del for at forhindre, at kalvene sutter på navler eller i lysken på den anden kalv. Den uønskede adfærd er stærkest lige efter mælkefodringen og klinger derefter af indenfor de første ca. 20 min. Tilstrækkelig daglig mælke mængde nedsætter uønsket sutteadfærd. Giv mindst 3½-4 l mælk to gange dagligt og tjek også at tørstofkoncentrationen er mindst 130-150 g mælkepulver/l. Hvis de får mindre mælk, vil de sutte mere på inventar og på hinanden. Får de mælk af spand eller skål så se efter, at narresutterne er placeret tæt på, hvor de drikker. Der skal selvfølgelig være en til hver.

Ser du uønsket sutteadfærd på trods af rigtig mælke mængde kan det være en løsning at tildele mælken i pattespande. Naturligvis er der fordele og ulemper ved alle metoder, men

Kalve, der går to og to sammen, har mindre nedgang i vægt ved fravæning. Foto: SEGES

netop pattespand har på mange bedrifter afhjulpet problemer med uønsket sutteadfærd. Og lad spanden hænge i mindst 20 minutter efter de har drukket op, så de opfylder suttebehovet på spanden og ikke på hinanden.

Alt i alt er parvis opstaldning bedre velfærd for kalve. Det kræver visse ændringer i indretning af kalvebokse og management, men kalvene skulle gerne kvittere for det ved bedre tilvækst og nemmere overgang til fast foder.

/ PETER RAUNDAL OG LONE SYLVEST SØGAARD, SEGES

På landbrugsinfo.dk kan du læse mere om at undgå urindriking i artiklen "Urindriking og unormal sutteadfærd blandt kalve"

Sådan håndterer du langhårede græsmarker

Selv om du ikke fik taget sidste slæt i 2019, er der ingen grund til at afpudse slætmarken, hvis det milde vintervejr fortsætter.

Her i starten af februar ser overvintringen indtil videre rigtig god ud i græsmarkerne. Det på trods af, at sidste slæt ikke blev høstet på 30 - 50 pct. af græsmarkerne især i Vestjylland. Vinteren er ikke slut, men risikoen for langvarigt snedække og dermed øget risiko for sneskimmel bliver mindre for hver dag.

Fortsætter det milde vintervejr vil græsmarkerne derfor blot fortsætte væksten, og der skal ikke laves nogen afpudsning/slæt af det overvintrende græs. Så sent som foråret 2018 oplevede

flere samme situation og opnåede et stort udbytte og kvalitet i 1. slæt på marker, hvor sidste slæt ikke blev høstet i 2017. Det skyldes primært, at fordøjeligheden forringes ved høje temperaturer, hvorfor græsvækst i koldere perioder typisk har en højere fordøjelighed.

Gylle med markforsuring

Gylleudbringning på disse græsmarker kan med fordel gøres med Bomech-bom/slæbesko og markforsuring, så græsset ikke forurenes med

gylle og afgrøden tilføres svovl. Herved udnyttes den brede arbejdsbredde, som slangeudbringning giver, og køreskaderne minimeres.

Vær i øvrigt opmærksom på, at den milde vinter har medført øget aktivitet af muldvarpe, så der skal mange steder gøres en indsats for at undgå forurening af 1. slæt med jord.

/ TÖRBN SPANGGAARD FRANDSEN, SEGES

Kan fodring med rapsfrø slå to fluer med ét smæk?

Sundere mælk og lavere klimaaftryk. Det er målet med en to-årig indsats, som skal se på effekten af at fodre køerne med rapsfrø – og gøre det praktisk muligt.

”Det burde være en af de lavthængende frugter det her. Men vi skal selvfølgelig dokumentere effekten og finde ud af, hvordan det praktisk lader sig gøre”.

Sådan forklarer chefkonsulent Nicolaj Ingemann, SEGES, som står i spidsen for en indsats, som de kommende to år skal se på muligheden for at fodre med rapsfrø. Målet er at reducere mælkenes klimaaftryk og producere sundere mælk ved at øge fedtsyretildelingen til de danske malkekøer.

Derfor er det smart

Fedt er et af de fodertiltag, der med størst sikkerhed reducerer køernes udskillelse af metan. Normalt anvendes palmefedt, men forventningen er, at øget fedttildeling med rapsfrø vil reducere me-

tanudskillelsen fra køerne med yderligere 10 pct.

”Samtidig vil rapsfrøene erstatte den nuværende anvendelse af palmefedtprodukter, som har et relativt højt klimaaftryk, fordi de – udover at skulle importeres – så at sige ’rydder regnskov’”, forklarer Nicolaj Ingemann. Dermed forventes en reduktion af mælkenes samlede klimaaftryk på 15 pct.

I forhold til mælkenes sammensætning vil andelen af det mere usunde mættede mælkefedt være lavere ved fodring med rapsfrø end med palmefedt. Samtidig er forventningen, at rapsfrø vil kunne øge køernes produktion af mælkefedt med 2-3 pct.

Her ligger udfordringerne

En af udfordringerne ved at bruge rapsfrø på bedrifterne er imidlertid, at de skal knuses før opfodringen, hvilket er vanskeligt, både fordi det er et lille hårdt frø, og fordi det er meget olieholdigt. Desuden er holdbarheden begrænset efter knusning. Hvis rapsfrø skal anvendes til malkekvæg, er der altså nogle teknologiske udfordringer, som skal løses. Desuden er der usikkerhed om, hvor meget rapsfrø køerne kan optage, før det påvirker foderoptagelsen og mælkeydelsen negativt.

”Derfor skal vi i løbet af de næste to år finde ud af, hvordan det bliver nemt og praktisk at bruge,”

En af udfordringerne ved at bruge rapsfrø på bedrifterne er, at de skal knuses før opfodring.
Foto: SEGES

”Samtidig vil rapsfrøene erstatte den nuværende anvendelse af palmefedtprodukter, som har et relativt højt klimaaftryk, fordi de – udover at skulle importeres – så at sige ’rydder regnskov’”

Nicolaj Ingemann

fortæller Nicolaj Ingemann. Da der altså både skal ses på formaling, holdbarhed, fodring og mælkenes sundhedsmæssige kvalitet, vil undersøgelsen ske i samarbejde med virksomhederne Skiold, Moderne Kornbehandling, Vestjyllands Andel og Arla.

Besætningsejere, som kunne være interesserede i at deltage i forsøg med rapsfrø, er velkomne til at henvende sig til Nicolaj Ingemann på ncn@seg.es.dk eller telefon 3092 1725.

Hør mere på Kvægkongres 2020 24. og 25. februar om fedt og metanreduktion i session 18: Metan – fodringsmæssige tiltag og i session 59: Økonomi og klimaaftryk ved fodring med fedt.

/ KIRSTEN MARSTAL, SEGES

STØTTET AF
Mælkeafgiftsfonden

Indsatsen er medfinansieret af GUDDP og Mælkeafgiftsfonden.

Foto: SEGES

Kvægkongressen er også for udenlandske ansatte

Igen i år har kvægkongressen et spor målrettet udenlandske ansatte på bedrifterne.

Kvægkongressen er en oplagt mulighed for efteruddannelse af dine udenlandske ansatte. Fem indlæg, alle på kongressens anden dag, tirsdag den 25. februar, er nemlig målrettet udenlandske ansatte på bedrifterne.

De fem indlæg er på engelsk og emnerne er:

- Klovsundhed
- Smittebeskyttelse
- Arbejdssikkerhed
- Efteruddannelse
- Workshop om SmartKoen.

Se mere og tilmeld jer på www.kvaegkongres.dk

/ LONE SYLVEST SØGAARD, SEGES

Find også masser af kvægfaglig viden på engelsk på www.landbrugsinfo.dk/workingwithcattle

3 trin til at undgå metal i netmaven

Brug kun gode dæksider på ensilagen, læg en vommagnet i kørerne og hav evt. en magnet på fuldfoderblanderen for at undgå fremmedlegemer i kørerne.

Bruger I dæk eller dæksider til ensilageafdækning, så tjek dækkenes kvalitet efterhånden, som I tager dem af. Kassér med det samme de dæk, der ikke kan klare et år mere og bestil nye inden næste ensileringsæson. Skal I måske afdække med sække med perlegrus i stedet?

SEGES fraråder afdækning med almindelige bildæk, da de er langt mindre holdbare end dæksider fra lastbiler, og dermed øger risikoen for at afgive trådrester til ensilagen.

En nylig undersøgelse fra Københavns Universitet i 2018 bekræfter nemlig, at dækkanttråd, hegnstråd og andet ståltråd stadig er årsag til en del skader i netmaverne. I undersøgelsen blev der ikke fundet dåserester i formaverne hos kreaturerne. Heller ikke ved en undersøgelse fra 2004 på slagtekøer og en undersøgelse fra 2012 af døde køer blev der fundet dåserester i kørerne.

Læg gerne en vommagnet i kvierne allerede ved konstateret drægtighed. Det forhindrer, at fremmedlegemer giver skader i netmaven.
Foto: Henrik Elvang, KU

Vommagneter redder koliv

Det gælder først og fremmest om at holde en god foderhygiejne, så der ikke kommer metalstykker i ensilagen. Skulle der alligevel have sneget sig et stykke metal med i foderet, er vommagneter en billig og effektiv måde til at undgå, at kørerne får skader eller dør på grund af læsioner fra fremmedlegemer. Ovennævnte undersøgelse bekræfter nemlig, at vommagneter i stor grad fanger de metalstykker, der kan give skader i netmaven.

SEGES anbefaler derfor, at man forebyggende lægger magneter i alle sine køer og i kvierne ved konstateret drægtighed. En vommagnet koster 10-25 kr., så det er en billig måde at sikre sine køer på. Vommagneter taber deres effekt, hvis de fyldes op med metalstykker. Har man erfaring med, at det sker, fx hvis man finder en overfyldt magnet ved obduktion af en ko, kan man fint lægge endnu en magnet i de ældre køer. De påvirker ikke koen.

Rens magneten på fuldfoderblanderen

De fleste fabrikater af fuldfoderblandere har magnetløsninger, der kan monteres enten på snegle eller låge i blandekarret. SEGES er ved at undersøge, hvor gode de er til at fange metalstykker. De foreløbige resultater tyder på betydelige forskelle mellem magnetløsninger på markedet. Under alle omstændigheder er det vigtigt at rense magneten jævnlige. Sæt det på som en fast opgave sammen med øvrigt vedligehold af fuldfoderblanderen. Vær opmærksom på, at magneter i foderblandere er meget kraftige, så rens ikke magneterne med de bare hænder, da metallet sidder utroligt godt fast, og der derfor er stor risiko for, at man skærer sig.

/ PETER RAUNDAL OG LONE SYLVEST SØGAARD, SEGES

Få et gratis omlægningstjek

SEGES og DLBR tilbyder økologisk omlægningstjek. I år med fokus på udvikling af økologien og økologisk produktion ved boringsnære beskyttelsesområder.

SEGES og DLBR tilbyder igen i 2020 gratis omlægningstjek, hvor en økologikonsulent hjælper landmænd med interesse for økologi med at vurdere, om det er en god ide for deres bedrift og rådgiver dem om, hvad der skal til for at lægge om. Udover det almindelige omlægningstjek tilbydes desuden to nye tiltag:

Boringsnære beskyttelsesområder

Det ene tiltag er et omlægningstjek for landmænd, der har bedrift ved de såkaldte boringsnære beskyttelsesområder, BNBO. Her gennemfører SEGES Økologi i samarbejde med lokale rådgivere, udover omlægningstjekket, en møderække, hvor interesserede lodsejere samles i et BNBO, der omfatter flere landmænd. Sammen med eksperter fra kommunen er det målet at lave en samlet plan for økologisk drift af området. Det skyldes, at en fælles indsats for et udpeget beskyttelsesområde vil have størst værdi, både for miljøet og for de berørte landmænd.

Kurser med fokus på udvikling af økologien

Et andet nyt tiltag i forbindelse med omlægningstjekkerne er en række kursusdage med fokus på udvikling af økologien. Der vil være diskussioner om de værdier, der ligger bag udviklingen af de økologiske regler, og de deltagende landmænd bliver udfordret på deres oplevelser med økologikontrol. Hvis du ønsker et omlægningstjek, så kontakt din lokale økologikonsulent.

/ LINDA ROSAGER DUVE, SEGES

Gratis omlægningstjek finansieres af Fonden for Økologisk Landbrug (FØL).

Den gode arbejdsplads – arbejdsmiljøkonference for de grønne erhverv

Tilmeld dig selv eller en medarbejder til årets arbejdsmiljøkonference. Den tæller som lovpligtig efteruddannelse af arbejdsmiljørepræsentanter.

Et godt arbejdsmiljø giver gladere medarbejdere, færre sygedage og en bedre bundlinje. Derfor sætter årets arbejdsmiljøkonference fokus på "Den gode arbejdsplads". Konferencen er målrettet virksomheder og ansatte i de grønne erhverv – dvs. landmænd, gartnere, skoventreprenører m.fl. Der er et begrænset antal billetter, så sørg for at tilmelde dig selv, din driftsleder eller arbejdsmiljørepræsentant hurtigst muligt. Konferencen tæller som lovpligtig efteruddannelse af arbejdsmiljørepræsentanter.

Konferencen finder sted onsdag den 4. marts 2020 kl. 8.00-16.00 i Odense Congress Center. Det koster kun 475 kr. at deltage.

Læs mere på baujordtilbord.dk/materialer/arbejdsmiljoekonference-2020

/ MARIANNE NORUP, SEGES